

Merkwaardig samenlopende omstandigheden

Pierre Maréchal

Soms vinden er opvallende gebeurtenissen plaats die nagenoeg gelijktijdig elders op de wereld eveneens lijken plaats te vinden. Ervaringen van mensen met vogels en andere dieren in uiteenlopende tijden en op totaal verschillende plaatsen op de wereld kunnen, getuige onderstaande voorbeelden, eveneens deze indruk oproepen. Het opsporen van dergelijke gevallen is tijdrovend maar lonend. Een probleem daarbij is dikwijls het vinden van de oorspronkelijke teksten. Als je die eenmaal hebt, blijkt dat veel bevindingen in de een of andere vorm vaak worden herhaald en niet altijd in relatie staan tot het oorspronkelijke gegeven. Uit onderstaande voorbeelden zou kunnen blijken dat anders omgaan met de natuur zeker zijn voordelen zou kunnen hebben.

1. De opvallende rijkdom aan voedsel dat niemand wil eten

Amerikaanse Tafeleend (*Nyroca valisineria*)

'As the colonies grew older and became more firmly established, the settlers began to kill the water-fowl on a large scale. The demands of their increasing households called for greater slaughter. Many people owned slaves who had to be fed. Wild ducks and geese were cheap and not difficult to produce, being easily trapped. Thousands were slain for food. They became a staple article of diet for slaves and indentured servants. They graced the tables of the indentured servants. They graced the tables of the landed proprietors.

As a result of this excessive diet of water-fowl, the slaves on one estate in Maryland went on a strike, refusing to work until they received a promise that they should be fed no more wild ducks. And paid servants made an agreement with their masters that they should not be forced to eat canvasbacks more than twice a week' (Hartley 1922).

De Zalm (*Salmo spec.*)

De Zalm werd vroeger tot in de achttiende eeuw toe, zo overvloedig gevangen, dat inwoners van Lekkerkerk hem katekost noemden, waarvan zelfs de armsten een afkeer hadden (-) In 1708 werd in Kam. nog een keur gemaakt, dat men aan dienstboden slechts drie maal per week zalm als middagkost mocht voorzetten. Blij schrijft: *'Weleer kwam de Zalm te Dordrecht in zoo groote menigte voor, dat de dienstboden zich verhuurden op voorwaarde, dat zij niet meer dan twee maal in de week 'roode visch' behoeften te eten'* (Van Doorn 1971).

2. Vogelvernietiging en toename van plaaginsekten

De Huismus (*Passer domesticus*)

'Het bekende verhaal van Frederik den Groote, die eerst de musschen liet uitroeien, omdat zij hem de kersen opeten en later gedwongen was, die vogels weer naar zijn bezittingen te laten brengen, omdat zonder die musschen jaar op jaar, door de werking van rupsen zijn kersen-

oogst mislukte, dat verhaal is zeker niet geheel waar. Wel kende men toen nog geen afdoend middel tegen de wintervlinder (een teerband om den stam). Maar de rupsen vermogen tegen andere, voor de ooftboomteelt schadelijke, rupsen niet veel, en het is zeer waarschijnlijk, dat, toen Frederik de Groote op het hoofd van elke musch 5 of 8 pfennig stelde' (Buekers 1922).

De Ringmus (*Passer montanus*)

'In China wurde der Feldsperling vor einigen Jahren fast ganz ausgerottet. Man wollte ihn los sein, weil er seitweise grosze Mengen Reis und Hirse wegfrasz. Doch man hat nicht bedacht, das er auch noch zahlreiche Insekten verspeist, so das nach seinem Verschwinden verheerende Kalamitäten entstanden. Deshalb wird nun der Feldsperling geschont und wieder angesiedelt' (Valkanow mondelinge mededeling in Deckert 1973).

3. Eenden die bijdragen aan het voorkomen van ziekten en plagen.

Gedomesticeerde eenden

'De Chinezen gebruiken al duizenden jaren eenden omdat een eend dagelijks een kilo sprinkhanen kan eten' (Anonymus 1988).

Wilde Eenden (Mallard, *Anas platyrhynchos*) en Carolina Eenden (Woodduck, *Aix sponsa*)

'One of the most important economic functions of woodducks, mallards, and others is their habit of destroying enormous numbers of mosquito larvae which infest the pools where they feed. He (Dr. Samuel G. Dixon), estimated that if the birds were present in their numbers of a hundred years ago, they would prove of vital importance in checking the spread of malaria. Dr. Dixon, before issuing his statement concerning the mosquito-destroying capabilities of ducks, first proved his theory by practical experiment. Two ponds, each about 1400 square feet in extent, were selected. In one pond he placed goldfish; the other was reserved for ducks. Within a short time mosquito larvae swarmed in the fish-pond, but none could be found in the pool given over to ducks. Then, to demonstrate the superiority of birds over fish, ten mallards were placed in the

fish-pond, and within forty-eight hours the larvae had been eliminated' (Hartley 1922).

Muskuseenden (*Cairina moschata*)

Gordon Surgeoner & Barry Glofcheskie, vakgroep milieubiologie van de Universiteit van Guelph (Ontario), raakten geïnspireerd door het lezen van een tijdschrift waarin werd vermeld dat een boer Muskuseenden gebruikt als vliegenvangers. In de test bleek een vijf weken oude Muskuseend in een kooi van 2,5 m³ met 400 levende vliegen, na één uur 326 vliegen opgegeten te hebben. Een andere test met vier eenden in afzonderlijke kooien met honderd vliegen: binnen een half uur had iedere eend 90% van de vliegen gevangen. Met vliegenvangers en plakstrips werd hetzelfde bereikt na 15 tot 86 uur. In veldproef werden op diverse boerderijen in koeienstallen eenden ondergebracht. Na verloop van tijd bleek 80-90% minder vliegen in de stallen voor te komen (Anonymus 1989a, Anonymus 1989b).

Vrije vertalingen

1. Toen de vestigingen een meer permanent karakter kregen, begonnen de kolonisten op grote schaal watervogels te doden. De behoeften van de groter wordende huishoudens leidde tot toenemende slachtingen. Veel mensen bezaten slaven waarvoor eveneens voedsel nodig was. Wilde Eenden en ganzen waren goedkoop en omdat zij gemakkelijk gevangen konden worden, niet moeilijk te verkrijgen. Duizenden werden het slachtoffer van deze voedselbehoefte. Het was hoofdcomponent (stapelvoedsel) in het voedsel van de slaven en de betaalde bedienden. Zij sierden de tafels van de bedienden. Zij sierden de tafels van de bezittende klasse. Het resultaat van dit overmatig gebruik van watervogels als voedsel was dat de slaven op een

■ Pierre Maréchal, postbus 1187, 5602 BD Eindhoven.

LITTERATUUR:

Anonymus (1988): Eend contra sprinkhaan. Eindhovens Dagblad, 18 november 1988.

Anonymus (1989a): Waiter, there's a duck in my soup. The Economist 18 (november): 105.

Anonymus (1989b): Vliegenvangers. De Volkskrant, 25 november 1989.

Buekers, P.G.B. (1922): Onze Vogels. Deel I, tweede druk, Zutphen.

Deckert, G. (1973): Der Feldsperling. Neue Brehm-Bücherei, Wittenberg Lutherstadt.

Doorn, Th. H. van (1971): Terminologie van riviervissers in Nederland. Assen.

Hartley, G.I. (1922): The importance of bird life. A popular account of its economic significance and conservation. New York.

Muggenlarven en chemische stoffen oorzaak sterfte vrouwelijke eenden?

In het tijdschrift 'De Europese Vogelwereld' 6 (3) : 44-45, 1991 is een bericht opgenomen uit de Belgische krant 'Het Laatste Nieuws'. Daarin wordt verslag gedaan van een onderzoek van een tweetal scheikunde studenten en een eendenkenner (Van Hoe). Zij kwamen tot de conclusie dat de massale sterfte van eenden op de rivier de Leie, vooral vrouwelijke dieren, wordt veroorzaakt door de combinatie van de aanwezigheid van zeer veel muggenlarven en chemische en organische verontreiniging. Hierdoor ontstaat

landgoed in Maryland in staking gingen. Zij weigerden te werken totdat er werd beloofd dat zij geen eenden meer te eten kregen. De betaalde bedienden kwamen met hun werkgevers overeen dat zij niet gedwongen konden worden om meer dan twee maal per week Tafeleend te eten (Hartley 1922).

2. In China werd de Ringmus enige jaren geleden nagenoeg uitgeroeid. Men wilde van deze vogels af omdat zij van tijd tot tijd grote hoeveelheden rijst en gierst aten. Maar men had er geen rekening mee gehouden dat zij ook insecten consumeren. Het verdwijnen van de Ringmus leidde tot het optreden van verwoestende plagen. Daarom wordt de Ringmus tegenwoordig beschermd en weer kansen geboden om zich te vestigen (Van Doorn 1971).

3. Een van de meest belangrijke economische functies van de Carolina Eend, Wilde Eend en andere soorten is het consumeren van enorme aantallen muggenlarven die de poelen in hun leefgebieden bevolken. Hij (dr. Samuel G. Dixon) veronderstelde dat de aanwezige vogels, zoals zij getalsmatig honderd jaar geleden voorkwamen, een belangrijke factor waren geweest bij het onder controle houden van Malaria-muggen. Dr. Dixon had voorafgaande aan zijn hypothese betreffende de functie van eenden bij muskietencontrole een praktisch experiment uitgevoerd. Twee vijvers, ieder van een omvang van circa 1400 vierkante voet. In één vijver werden door hem Goudvissen uitgezet; de andere werd gereserveerd voor eenden. Binnen korte tijd krioelde de visvijver met muggenlarven. In de eendenvijver waren geen muggenlarven te vinden. Om de superioriteit van de eenden als muskietenlarvengangers te demonstreren werden de eenden in de visvijver losgelaten. Binnen vierentwintig uur waren de aanwezige larven opgegeten (Hartley 1922).

een massa van bacteriën die tijdens de paring bij vrouwelijke eenden de cloaca binnendringen kunnen wel eens een ander licht gaan werpen op ziekten bij watervogels waarbij zonder nader onderzoek de diagnose botulisme wordt vastgesteld. Wanneer voornamelijk vrouwelijke in watermilieu parende vogels het slachtoffer worden, kan dit grote gevolgen hebben voor de seksratio bij verschillende populaties. Nader ecotoxicologisch onderzoek lijkt in dit verband gewenst. Met name omdat deze ongewenste ontwikkelingen tevens kunnen plaatsvinden onder omstandigheden dat botulisme nauwelijks een rol van betekenis kan spelen.

Pierre Maréchal.